

Teatrul „Nottara“

CEI ȘASE

de Frédéric Dard
și Robert Hossein

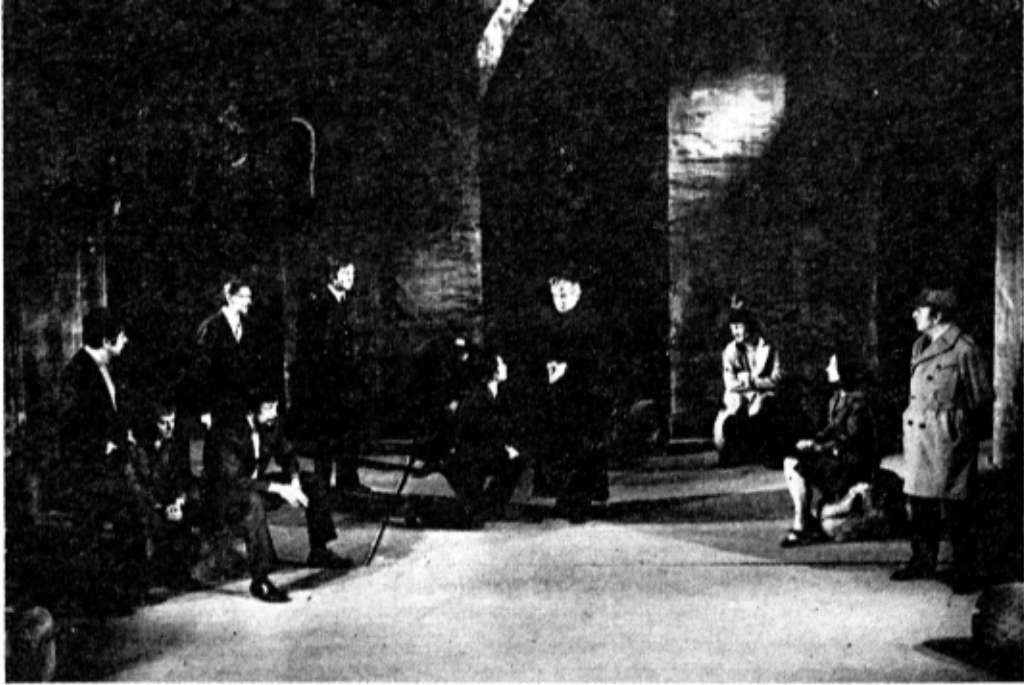
Aproape trei decenii au și trecut de la stingerea celui mai atroce dintre toate războaiele care au măcinat omenirea și, iată, nimeni nu uită încă, nimeni nu vrea să fie uitate, zilele și nopțile de cosmar ale Europei cotropite de fasciști. E o lecție de istorie aspră, pe care o învățăm mereu, filă cu filă, și nu o știm niciodată îndeajuns de bine în tot cutremurătorul ei adevăr. Iată de ce, pe cel mai deplin justificat temei, a înserat Teatrul „Nottara“ în repertoriu piesa *Cei șase*, una din multele mărturii ale luptei poporului Franței, ale Rezistenței pe care fiii acestui popor — de la cei neștiuți pînă la cei plini de glorie (spre mai mare gloria lor) — au dus-o din prima pînă în ultima zi a ocupației fasciste, de la împotrivirea mută, consternată, a primelor zile, de la loviturile nimicitoare ale maquisarzilor și pînă la organizarea tot mai cuprinzătoare a marii „bătălii a tăcerii“, pînă la glorioasele clipe ale eliberării Parisului din — cum să uiți această zi? — 23 august 1944.

S-au scris pagini zguduitoare despre aceste întâmplări eroice care au avut, se știe, întotdeauna în frunte pe comuniști. Le-au scris eroii înșiși ai întâmplărilor, cei rămași în viață, firește, pentru că dureros de mulți au pierit. S-a produs cea mai adevărată literatură, pentru că, din păcate, nimic nu a fost născocit. Pînă și piesa de față, cu toată aparenta de neverosimil, pleacă de la un fapt real, de la o întâmplare petrecută pe vremea cînd Rezistența se organiza și cînd sacrificiile erau de multe ori mai numeroase decît bătăliile cîștigate.

Piesa, rod al colaborării (atît de obișnuită prin alte părți și atît de naiv ignorată la noi) dintre un binecunoscut om de teatru, Robert Hossein, și un nu mai puțin binecunoscut scenarist, Frédéric Dard, are toate datele unei lucrări de factură polițistă, cum ne place și ne e comod să categorisim piesele, dar nu e o piesă polițistă, adică nu e o piesă pe care, tot din prejudecată, să o aruncăm pe orbita unui gen minor. E o piesă gravă, poate nu atît de importantă în ordinea valorilor și poate nu atît de semnificativă pe planul revelațiilor, dar plină de sensuri în înfățișarea faptului dat : o celulă (fictivă) din

rețeaua de Rezistență este predată ocupațiilor fasciști pentru a fi salvat un om al cărui rol în rețea este hotărîtor. Întreaga celulă este lichidată, și odată cu ea, și omul care trebuia salvat. Tragic, desigur, și cu altă mai tragic, cu cît sacrificiul celor șase vieți se dovedește înalt. Dar, de astă dată, nu ideea reușitei stă pe primul plan, ci o altă idee, aceea a fondului omenesc, a substanței morale din care sînt plămădiți acești oameni — dintre care unii nu sînt chiar eroi — și care-î face să-și învingă slăbiciunile, lașitatea, spaima și să accepte moartea în rumele demnității umane, al datoriei patriotice și al libertății. Iată — ne spune piesa — că în fața acelui monstru nimicitor care a fost fascismul, nu numai cei făcuți să fie eroi s-au ridicat ; iată că, în fapăturile cele mai șterse, mai neînsemnate, împrejurările pot scoate la iveală sentimente suprem înălțătoare de natură să genereze atitudinea eroică.

Suficiente date pentru a explica înserierea ei în repertoriul unui teatru și pentru a justifica din partea teatrului investirea celor mai bune forțe ale sale întru realizarea spectacolului. Piesa — frumos, cursiv, cu nerv, cu simț al replicii, tradusă de Aneta Dobre — a fost regizată de George Rafael, semnată al altor prestigioase spectacole pe scena teatrului, de data aceasta merituos realizator al unei puneri în scenă, discretă, lipsită de ostentație, dar prin aceasta nu fără relief. Fără a exploata mai mult decît se cuvine lovitură de teatru și suspense-ul, conținute de text, fără a se încredința altor posibile ispite — de pildă, cînci execuții succesive, dimineața, pe o plajă ; cum poți rezista să nu le înfățișezi în vreun fel ? — regizorul a urmărit foarte de aproape firul acțiunii și mai mult decît atît, a reținut (din acțiunea destul de întortocheată prin retrospective, destul de încălecat elaborată) atît cît trebuia pentru a demonstra ceea ce era de demonstrat. Iată de ce în spectacol partea de început se parcurge în fugă, procesul ofiterului neamț Grüber căpătînd semnificații reduse ; iată de ce, spre meritul regizorului, accentul cade pe noaptea premergătoare execuției și pe dimineața probei de foc în care cei șase căzuți în capeană își dovedesc înaltele virtuți umane. Iar atenția lui sporște, cînd e vorba de punerea în plină lumină a caracterelor înfățișate de text, subliniindu-i fiecăruia momentul revelator. N-am încotro, sînt nevoit să trec peste interpretarea unor roluri sărace în care actorii Al. Ciprian, Ștefan Radof, Cristina Tăcoi, Ion Siminie, Marga Barbu, George Păunescu, Migri Avram-Nicolau, Constantin Brezeanu au făcut tot ce se putea face pentru a da, cîte o clipă, viață personajelor lor. Subliniez, în schimb, în alte roluri — nu neînsemnate în economia piesei, ba chiar hotărîtoare pentru mersul acțiunii, dar alcătuite și ele din puține linii — interpretările perfecte în limitele oferite — ale lui Mircea Anghelescu — Barbier, cîncul, sadicul ; Al. Repan — ofiterul neamț fanatic ; Dorin Varga — Jean-Marie-Roisel, ofiterul

„Înaintea marii confruntări

francez supraviețuitor din lașitate și martor al tragicului sacrificiu. Însfîșit, „cei șase“ : Ion Dichiseanu, interpret al lui Simon Charroux „trădătorul“, și-a înfățișat personajul cu precizie, pe coordonatele de autoritate ale unui luptător în mișcarea de Rezistență, luptător dirz, om sensibil și înțelegător, dar cam abrupt și, în orice caz, de o violență temperamentală care l-a lipsit pe actor de nuanțe, iar pe noi de o percepere deslușită a unor replici. Emil Hossu a fost un blind, cald și omenos învățător ; Val. Săndulescu — un îmbărbătător medic, pentru care sacrificiul propriei vieți e o datorie ; Ștefan Iordache — un biet ins, pentru care sacrificiul vieții e, însfîșit, cea dintîi afirmare a lui ; Ion Bog — un fost borfaș care găsește în sine puterea să înțeleagă sensul adevărat al existenței sale. Spun toate acestea, referindu-mă nu la ceea ce semnifică personajele, ci la ceea ce izbutesc cu egale merite să ne transmită, prin interpretarea lor, actorii pomeniți. Însfîșit, și detașat de toți ceilalți, George Constantin — interpretul desăvîrșit al pictorului Vernet, torturat de frică, învingîndu-și frica și pășind spre moarte în cel mai sublim moment al existenței sale, cînd și-a înțeles însfîșit rostul. Niciodată, cred, nu ne va fi ușor să deslușim tainele creațiilor acestui actor unic, neegalat ; cu o intuiție a trăirilor absolut corespunzătoare, cu o știință a nuanțelor mereu

surprinzătoare și cu o cutezanță a utilizării oricăror mijloace de care — generos — dispune, dusă pînă la trufie, pînă la trufia pe care numai farmecul i-o scuză.

Despre decorul lui Traian Nițescu, din păcate, nu am nimic de spus : e din alt spectacol, sau din oricare spectacol, și sugestia unui spațiu arid și a unui timp amar e făcută cu mijloace urite.

Virgil Munteanu

